

113-135), vindt men uiteraard veel literatuur en, voor de eerste 25 jaar, echt bronnenmateriaal.

- 10) Het uitdrukkelijk verbod voor Nederland in het Provinciaal Concilie van 1865: V 6 "De cantu ecclesiastico" (in een eerste ontwerp heette dit caput "De cantu eucharistico"!.) *Acta et Decreta* . . , (St. Michielsgestel, 1866) 217-221; voor de door de vroege vaders zeker niet vermoede onmuzikale gevolgen, zie KAT, l.c. 240-245.

Het verbod van misdienaressen in hetzelfde concilie: V 2 (*ed. cit.* 198), waar verwezen wordt naar een van de bronnen voor de nu nog vigerende canon 813 par. 2 van de *Codex iuris canonici*.

- 11) F. van de BURGT schreef een tractaatje *De celebratione missarum* (1871); het is het enige 'liturgische' werk dat P. van den TEMPEL in zijn ongeveer alles noemende overzicht "Roomsche Theologie in Nederland van 1813 - 1913" (*Het katholieke Nederland* . . . I 57-86) kon vermelden.

- 12) Of bijv. het internationaal bekende mechelste werk van P. de HERDT, *Sacrae liturgiae praxis iuxta ritum romanum* (Leuven, 1851, 1902¹⁰), ook op nederlandse grootseminaria effectief in gebruik was, is niet bekend; het is een uitgesproken voorbeeld van rubricistische casuïstiek (Wat moet/mag waar wanneer door wie?!).

Overigens hoede men zich voor te vlote conclusies: ook in een tractaat *De Sacramentis* en zelfs in zgn. *Nota morales* kunnen liturgica 'verstopt' zitten.

- 13) Dat richtlijnen niet zonder meer vertaald mogen worden als 'praxis', kan geïllustreerd worden met de merkwaardige vraag die Zwijzen aan Rome voor-